

Rafał Kubicki
(Gdańsk)

Dokument potwierdzający zawarcie umowy franciszkanów z władzami miasta Braniewa w 1301 r. w sprawie zmiany lokalizacji klasztoru

Key words: Order of Friars Minor (Franciscans), medieval Prussia, Braniewo (Braunsberg), Teutonic Order

Studia nad działalnością zakonu franciszkanów w Prusach Krzyżackich mają już długą tradycję, a ich efektem są liczne opracowania i edycje źródeł do dziejów prowincji saskiej zakonu w średniowieczu ogłoszone przez Leonharda Lemmensa¹. Na ich podstawie przede wszystkim powstała synteza Wenera Rotha, dotycząca działalności dominikanów i franciszkanów w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach do 1466 r.² Prace L. Lemmensa są również podstawą współcześnie powstających opracowań³. W związku z tym trzeba

---

¹ *Urkundenbuch des alten sächsischen Franziskanerprovinzen*, Bd. I: *Die Observantenkustodie Livland und Preussen*; Bd. II: *Die Kustodie Preussen* [dalej: USF II], hg. v. L. Lemmens, Düsseldorf 1913; L. Lemmens, *Aus der Geschichte der deutschen Franziskaner im Ordenslande Preußen*, „Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn” [dalej: MCV] 1912, H. 20, s. 58–64; *idem*, *Zu den Anfängen der Franziskanerklöster im Ordenslande*, MCV, 1913, H. 21, s. 2–8; *idem*, *Die Franziskanerkustodie Livland und Preussen. Beitrag zur Kirchengeschichte der Gebiete des Deutschen Ordens*, Düsseldorf 1912; *idem*, *Aus ungedruckten Franziskanerbriefen des XVI. Jahrhunderts*, Aschendorff 1911; *idem*, *Briefe und Urkunden des XVI. Jahrhunderts zur Geschichte der sächsischen Franziskaner*, „Beiträge zur Geschichte sächsischen Franziskanerprovinz” 1911/1912, Bd. 4/5, s. 43–100.

² W. Roth, *Die Dominikaner und Franziskaner im Deutsch-Ordensland Preußen bis zum Jahre 1466*, Königsberg 1918.

³ J. Sarnowsky, *Die Dominikaner und Franziskaner im Ordensland Preußen* [w:] *Franciscan Organisation in the Mendicant Context. Formal and informal structures of the friars' lives and ministry in the Middle Ages*, eds. M. Robson, J. Röhrkasten,

przypomnieć, iż poza studiami L. Lemmensa i W. Rotha, w 1930 r. ukazał się jeszcze drobny przyczynek dotyczący dziejów klasztoru franciszkanów w Braniewie, którego autorem był Eugen Brachvogel⁴. Dotyczył omówienia treści niepublikowanego w zbiorze L. Lemmensa i pominiętego przez wydawców dyplomatariusza warmińskiego, dokumentu ugody franciszkanów braniewskich z władzami miasta z 28 kwietnia 1301 r. w sprawie zmiany lokalizacji klasztoru. Niestety, autor przyczynku nie zamieścił edycji tego ciekawego przekazu. W związku ze znaczeniem wspomnianego dokumentu, nie tylko dla historii klasztoru braci mniejszych w Braniewie, publikujemy jego treść w oparciu o zachowany odpis, na który powoływał się w swym omówieniu E. Brachvogel.

Dokument ten znany jest jedynie z kopii sporządzonej pod koniec XVI w. i przechowywanej dawniej w Archiwum Państwowym w Królewcu (zespół *Etats-Ministerium*), a obecnie w Tajnym Archiwum Państwowym Pruskich Dóbr Kultury w Berlinie-Dahlem (*Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz*). Znaczenie tego dokumentu podnosi lista świadków potwierdzających zawartą ugodę, wśród których byli liczni dostojnicy krzyżacy, mieszcianie elbląscy i przełożeni klasztorów franciszkańskich w Prusach.

Jak skonstatował E. Brachvogel, dokument ten rozjaśnił wcześniej niezrozumiały dla historyków (Franz Hipler, Leonharda Lemmens, Werner Roth) przebieg sporu władz miasta z franciszkanami w Braniewie oraz problem kolejnych lokalizacji klasztoru⁵. Przedstawiając sprawę w wielkim skrócie: franciszkanie znaleźli się w Braniewie za sprawą biskupa warmińskiego Henryka I Fleminga w 1296 r.⁶ Niestety, nie wiadomo, gdzie znajdowała się ich pierwsza siedziba⁷.

Berlin 2010 („*Vita Regularis Ordnungen und Deutungen religiosen Lebens im Mittelalter*”, Bd. 44), s. 43–64; S. Zonenberg, *Die Beziehungen zwischen dem Deutschen Orden und den Franziskanern in Preußen bis zum Jahre 1466* [w:] *Leben zwischen und mit den Kulturen. Studien zu Recht, Bildung und Herrschaft in Mitteleuropa*, hg. v. R. Skowrońska, H. Flechenecker, Toruń 2015 („*Studienreihe der polnischen historischen Mission*”, Bd. 2), s. 69–113.

⁴ E. Brachvogel, *Die Vorgeschichte des Franziskanerklosters in Braunsberg*, „*Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands*” 1932, Bd. 24, H. 1–3, s. 523–527.

⁵ F. Hipler, *Die ehemalige St. Marienkirche der Franziskaner in Braunsberg*, „*Pastoralblatt für die Diözese Ermland*” 1883, H. 15, nr 1, s. 3–4.

⁶ USF II, nr 405.

⁷ L. Lemmens, *Zu den Anfängen...*, s. 7–8; W. Roth, *Die Dominikaner...*, s. 139; S. Zonenberg, *Die Beziehungen...*, s. 89–90.

W 1297 r. kapituła prowincjalna zakonu w Erfurcie podjęła decyzję o przyjęciu klasztoru do prowincji saskiej⁸. Kilka lat później wybuchł spór klasztoru z władzami miasta. Mieszczanie Braniewa odwoływali się do zagwarantowanego im w przywileju lokacyjnym miasta z 1280 r. zakazu zakładania w jego obrębie, bez woli i zgody mieszczan, wszelkich wspólnot klasztornych⁹. Dążąc do zażegnania sporu w dniu 14 kwietnia 1301 r. na zamku krzyżackim w Elblągu, w obecności biskupa warmińskiego Eberharda i mistrza krajowego zakonu krzyżackiego Helwiga von Goldbach, i 20 kwietnia tego samego roku przed biskupem Eberhardem w Braniewie, toczyły się w tej sprawie negocjacje. Spór mieli rozstrzygnąć początkowo powołani przez obie strony sędziowie rozjemczy, ostatecznie jednak ze względu na brak porozumienia między nimi, rozsądził go biskup warmiński. Zgodnie z treścią zawartego porozumienia, spisane 28 kwietnia 1301 r. na zamku w Braniewie przez notariusza biskupiego mistrza Jana z Zantyru, franciszkanie oddali działkę w mieście, jednocześnie rezygnując z dochodzenia do niej wszelkich praw, a w zamian otrzymali od miasta inną, położoną na północ od niego, przy rzece Pasłęce. Od wschodu graniczyła z brzegiem Pasłęki, a od południa z fosą miejską. Ponadto ustalono, że miasto miało zbudować bramę i most przez fosę miejską, który łączyłby działkę klasztorną z miastem. W związku z tym sporem powstała też tradycja o rzekomo nielegalnym zniszczeniu w mieście klasztoru franciszkanów przez mieszczan lub Krzyżaków¹⁰. Podjęte w 1301 r. decyzje nie okazały się jednak trwałe i dopiero trzecia lokalizacja klasztoru była ostateczna. W dniu 20 lutego 1330 r. potwierdzono, że konwent franciszkanów został przeniesiony z powrotem do miasta. Decyzję tę podjęto ze względu na zagrożenie, jakie mogłoby stwarzać opanowanie jego obiektów przez wrogie oddziały próbujące szturmować miasto¹¹. W tym miejscu klasztor istniał do połowy XVI w., by potem przejść w ręce kolegium jezuitów.

⁸ USF II, nr 405; W. Roth, *Die Dominikaner...*, s. 140.

⁹ *Codex Diplomaticus Warmiensis oder Regesten und Urkunden zur Geschichte Ermlands*, Bd. I [dalej: CDW I], hg. v. C.P. Woelky, J.M. Saage, Mainz 1860, nr 56, s. 100.

¹⁰ Do wcześniejszego sporu nawiązał w 1310 r. papież Klemens V, wspominając o zniszczeniu siedziby franciszkanów w Braniewie: „Eisdem fratribus minoribus se dicto loco ignominiose eiecti, eundem locum funditus destruxerunt”, zob. USF II, nr 408. Papież wskazywał na Krzyżaków jako sprawców konfliktu. Późniejsi kronikarze pruscy widzieli ich natomiast w mieszczanach Braniewa, zob. L. Lemmens, *Zu den Anfängen...*, s. 7.

¹¹ USF II, nr 417; W. Roth, *Die Dominikaner...*, s. 141.

W edycji zachowano zasadniczo oryginalną pisownię przekazaną w odpisie. Ujednolicono jedynie pisownię wyrazów wielką literą, ograniczając ją do nazw własnych i nazw miesięcy. Kursywą oznaczono rozwiązane abrewiacje. Dane dotyczące identyfikacji osób występujących w dokumencie oparto w większości na ustaleniach E. Brachvogela.

Dokument

Braniewo, 28 IV 1301

Biskup warmiński Eberhard i mistrz krajowy zakonu krzyżackiego w Prusach Helwig von Goldbach potwierdzają umowę wynegocjowaną pomiędzy mieszczanami Braniewa i kustoszem franciszkanów w Prusach Janem oraz jego braćmi zakonnymi, w trakcie spotkań przed biskupem i mistrzem krajowym na zamku krzyżackim w Elblągu 14 IV i przed biskupem w Braniewie 20 IV. Obie strony powołały sędziów rozjemczych, ponieważ jednak nie mogli oni dojść do porozumienia, ostatecznie sprawę rozszdził biskup warmiński. Zgodnie z tym franciszkanie odstępują działkę nadaną im przez biskupa Henryka Fleminga [w 1296 r.] w zamian otrzymują inną, położoną poza miastem nad rzeką Pasłęgą. Obie strony określają szczegółowo swe zobowiązania: franciszkanie rezygnują z dochodzenia praw do działki nadanej przez biskupa a mieszczanie zobowiązuje się do wybudowania bramy i mostu, łączącego działkę klasztorną z miastem.

Oryg.: brak.

Odpis: XVI w., GSPK, EM 31 b 2, Nr. 55, k. 15r–16v.

Wzm.: E. Brachvogel, *Die Vorgeschichte des Franziskanerklosters*, s. 523–527.

Uwaga: karty papierowe o wym. 200,2 × 343,1 mm, ze znakiem wodnym, foliacja wykonana za pomocą stempla.

^aLitterae resignationis primae areae fratrum minorum Brunsbergensis quae ante extra civitatis habuerunt^a

In nomine Domini Amen. Nos Eberhardus¹ Dei gratia episcopus Varmiensis ecclesiae et frater Heluicus dictus de Goltbach magister ordinis Hospitalis Sanctae Mariae Hierosolomitani per Prussiam² omnibus Christi fidelibus praesentes literas uisuris salutem

et cognitionem omnium subscriptorum. Quam salutiferis moneamur consilii gratia pacis et patientiae munitos nos ostendere, non solum sapiens sed et canonum docet autoritas, dicens: Non enim nisi tempore pacis bene colitur pacis author. Hortatur etiam nos Apostolus dicens: Si fieri potest quantum in nobis est pacem tenentes ad omnes³. Coram nobis igitur, ut amicabilem compositionibus de uoluntate partium et assensu, anno ab incarnatione Domini M^o C^oC^oC^o primo, in die quartodecimo, in mense Aprilli⁴, in castro in Elbingo⁵ et domo nostra scilicet magistri supra dicti praesentibus quibusdam nostris fratribus ac aliis tam clericis quam laicis pluribus fide dignis super quibusdam discordiis ac controversiis habitis inter fratrem Joannem custodem ordinis minorum fratrum per Prussiam⁶ suosque fratres ex una parte nec non ciues et ciuitatem in Brunsberc⁷ ex altera. Primo a parte custodis et suorum fratrum quaedam molestiae et iniuriae fuerunt propositae demum etiam ciuibus dictae ciuitatis pro se suas quasdam molestias et iniurias proponentibus, quibus utrobique auditis maturo sapientum habito consilio et secuto. Cum dicti fratres minores in ciuitate Brusberc quandam tenerent aream, quam sibi asserebant datam a uenerabili patre domino Henrico felicitis memoriae episcopo^b ecclesiae^b Varmiensis⁸ de qua area dicti ciues affirmabant, quod in priuilegiis ciuitatis suae et libertatibus donatis a domino et praedicti uenerabili Henrico bonae memoriae episcopo Varmiensis continetur, quod eadem area de proprietate ciuitatis et ciuium sit, et quod eadem ciuitas continuere retroactis temporibus possedisset, in qua etiam area dicti fratres minores modicum commodum propter eius artitudinem habere poterant, qua etiam area ciuitas carere non poterat, quod a quibusdam expertis, quibus de ipsa constabat area dicebatur ad hoc ut dictus custos cum suis fratribus pacifice ac uoluntarie omni iuri si quod habere uideretur ac omni disceptationi desisteret, dicti ciues promiserunt supradictis fratribus minoribus extra ciuitatem Brunsberc ad plagam angulonis, aliam competentem aream se daturos, de qua ratione coram nobis custos dictus cum suis fratribus fuit pro bono pacis et concordiae sic contentus, ut sicut ipse cum suis fratribus, sic et ciues in totum, ut infra dicitur, cederent accessioni. Duodecimo itaque kalendas Maii⁹ dictus frater Joannes custos pro se et suis fratribus, cum fratre Bertoldo gardiano¹⁰ [k. 15v] gardiano [!] in Culmiensis ueniens in Brunsberc. Coram nobis Eberhardo dei gratia episcopo Varmiensis ecclesiae habitis una cum praedictis ciuibus diuersis tractatibus in hoc ex utraque parte contenti finaliter resederunt quod praedicti ciues custodi et suis fratribus extra

ciuitatem ad *angulonem* ut *praedictam* aream in descensu aquae Passeriae¹¹ assignarunt. In latitudine habentem decem et octo uirgas, quae messoruten¹² vulgariter appellantur. In longitudine uero uiginti uirgas et sex ulnas habentem. Termini autem dictae areae distinguuntur taliter quod inter praedictam aream et ipsius quatuor latera, uidelicet orientale in descensu aquae Passeriae meridianum circa fossata ciuitatis et occidentale ac septentrionale debeant esse communes stratae pro utilitate transeuntium ac omnium libertate. Ita tamen quod spacium quod est intra claustrum et Passeriam omnibus sit commune sicut et uiae aliae circumquaque huius autem areae in quatuor finibus siue princiipiis laterum iuxta mensuram praehabitam signa ad uoluntatem partium sunt in fixa in nostra praesentia, de qua limitatione contentabatur in nostra praesentia pars utraque. Quicquid etiam extra mensuram dictae areae relinquit totum utilitati ciuitatis ac ciuium deputatur dicti insuper ciues portam et pontem, in quo currus transire poterint per fossata construent uersus dictorum fratrum aream inter domum Hermannii de Hunthoubit¹³ et Henrici Rurmunt¹⁴, quia ibi utriusque parti conuenientius uidebatur, adiectum etiam fuit coram nobis, quod si ciuitas Brunsberg ad locum transponeretur aliud in posterum ex tunc si tempore transpositionis dicta fratrum claustrum area esset inter ciuitatem, tunc ipsis fratribus daretur, area pro claustro inter ciuitatem secundum pro tunc inter eos et ciues conuenerit. Si uero fuerit extra ciuitatem dicta fratrum area, tunc extra ciuitatem in priori latitudine et longitudine ipsis debet pro claustro area assignari secundum pro tunc fratribus minoribus et ciuibus competere dinoscetur. Insuper ad omnem amfractum litis remouendum dictus custos Prussiae nomine suo et omnium fratrum ordinis sui omni iuri, quod habere uidebatur de prima area in ciuitate per licentias concessionis, donationis et quouis alio modo seu titulo, liberare ac spontanere cessit, et in manus nostras totaliter et ex integro resignauit, ita ut utraque pars renunciauit omni iuri, accessioni, subsidio dolo malo et licentiis inter partes super ipsa area habitis seu habendis in perpetuum, a Sede Apostolica, uel ab aliis principibus aut praelatis appellationi, relationi, omnique auxilio iuris canonici et ciuili, quod sibi in parte, uel in totum tam pro principalibus personis quam inferioribus competere uideretur promittebat etiam utraque pars coram nobis, nec per se nec per alias in perpetuum questionem aut controuersiam propter dictas discordias aut annexos articulos parti alterutri se moturam. Placuit insuper dictis partibus in totum pro se et suis membris [k. 16r] suis membris in quasdam

dictas personas uidelicet arbitros infra scriptos compromittere. Forma uero electionis personarum compromissionis talis est, ut in sequentibus continetur dominus frater Joannes custos dictus et frater Bertoldus gardianus Culmensis, cum aliis duobus fratribus, pro se et omnibus suis fratribus sponte ac maturo consilio elegerunt fratrem Henricum commendatorem de Balga¹⁵, fratrem Conradum Sueuum in Elbingo¹⁶, Theodoricum militem dictum de Ulsenn¹⁷ et Hermannum scultetum de Elbingo¹⁸. Cuius uero similiter uoluntate spontanea et maturo consilio elegerunt pro se fratrem Bertoldum commendatorem in Kungesberc¹⁹, fratrem Cunradum de Lichtenhain commendatorem in Elbingo²⁰ et Hertzicum de Hu/me/l²¹ et Peregrinum²² cuius in Elbingo ad sopiendas inter dictas partes omnes discordias damna, iniurias, offensas, controuersias et quicunque amfractus, discordiae inter ipsas partes dinoscitur extitisse, sic quod utraque pars in totum per conditiones paulo ante propositas ipsis arbitris omnia sua negocia beniuole committebant, ut quicquid dicti arbitri, pro bono pacis et concordiae inter partes diffinirent, deberet in perpetuum sub poena apposita inuiolabiliter obseruari. Si tamen dicti arbitri in vnam non possent concordare sententiam, extunc dominus venerabilis Eberhardus Varmiensis episcopus assumetur a dictis arbitris, et cuius partis consenserit rationabilis illius sententia per conditionem poenae prius propositam ab arbitris inuiolabiliter seruaretur hiis itaque actis testes, qui tunc presentes aderant adhiberi volumus dominum et fratrem ducem de Brunswic²³, fratrem Eberhardum commendatorem de Marienburc²⁴, fratrem Ludouicum de Libentzolle commendatorem in Ragonito²⁵, fratrem Eberhardum commendatorem domus in Elbingo²⁶, fratrem Cunradum Sueuum, fratrem Henricum dictum de Gerra socium domini magistri²⁷, dominum Henricum plebanum in Elbingo²⁸, dominos Hermannum²⁹ et Bartholomaeum³⁰ canonicos Varmiensis ac omnes consules Elbingenses, aliosque quam plurimos fide dignos, ut autem haec ordinatio, atque in arbitros compromissio, simulque causae decisio in perpetuum rata, firma, inuiolabiliter perseuerent, et ne quos in posterum aliqua, quae in ipsa paccione posita non fuerant, acceptare ualeat presentes litteras muniri fecimus sigillis nostris uidelicet sigillo Eberhardi Dei gratia Varmensis episcopi, fratris Heluici dicti de Goltbach magistri ordinis hospitalis S. Mariae Hierosolomitani per Prussiam, sigillo capituli Varmiensis ecclesiae, sigillo fratris Eberhardi commendatoris in castro Margenburc, sigillo fratris Ludouici commendatoris in Ragonita, sigillo fratris Joannis custodis ordinis minorum per Prussiam, sigillo conuentus fratrum

minorum in Thorn, sigillo conuentus in Culmine minorum fratrum et fratris Bertoldi gardiani *ibidem*, sigillo conuentus minorum de Noue³¹, sigillo conuentus minorum in Brinsberc, nec non sigillo ciuitatis de Brunsberc, in robur firmissimum et munimen datum per manus cappellani nostri magistri Joannis [k. 16r] magistri Joannis de Zantir³². Actum ut sub dicitur anno Domini MCCC primo quarto kalendas Maii³³. In Brunsberc in castro Ecclesiae Varmiensis.

^{a-a} Tekst nagłówka napisany kursywą inną ręką niż dalszy odpis.

^{b-b} Tekst nadpisany.

¹ Eberhard z Nysy, biskup warmiński w latach 1300–1326.

² Helwig von Goldbach, mistrz krajowy zakonu krzyżackiego w Prusach 26 III 1301–30 III 1302 r.

³ Pismo Święte, List św. Pawła do Rzymian 12,18.

⁴ 14 IV 1300 r.

⁵ Zamek krzyżacki w Elblągu.

⁶ Jan, kustosz kustodii pruskiej franciszkanów, wzmiankowany tylko w tym dokumencie.

⁷ Miasto Braniewo.

⁸ Mowa o nadaniu dokonanym w 1296 r. przez biskupa warmińskiego Henryk Fleming (1278–1300), USF II, nr 405, s. 111; L. Lemmens, *Zu den Anfängen...*, s. 7.

⁹ 12 kalendy maja = 20 kwietnia.

¹⁰ Bertold gwardian klasztoru franciszkanów w Chełmnie, wzmiankowany tylko w tym dokumencie.

¹¹ Rzeka Pasłęka (niem. Passarge) przepływa przez Braniewo.

¹² Pręt, jednostka długości wynosząca 4,32 m, zob. W. Odyniec, *Chełmiński system miar i chełmińska stopa mennicza w rozwoju historycznym [w:] Studia Culmensia historico-juridica, czyli Księga pamiątkowa 750-lecia prawa chełmińskiego*, red. Z. Zdrójkowski, t. 1, Toruń 1990, s. 398.

¹³ Herman de Hunthoubit, bliżej nieznanymi mieszczanin z Braniewa.

¹⁴ Henryk Rurmunt, bliżej nieznanymi mieszczanin z Braniewa.

¹⁵ Henryk von Isenberg, komtur w Baldze w latach 1300–1312 i w 1315 r.

¹⁶ Konrad Schwabe, wzmiankowany jako komtur domowy w Elblągu w latach 1287, 1288, 1290.

¹⁷ Rycerz Teodoryk de Ulsen, właściciel w Jędrychowiu (Heinrichsdorf) i Włóczykiskach (Vierzighuben), wzmiankowany w latach 1296–1319, CDWI, nr 96, 99, 103, 105, 121, 124, 138, 157, 166, 168, 171, 173, 190.

¹⁸ Herman, sołtys dziedziczny w Elblągu, wzmiankowany ponadto w latach 1282–1287, zob. R. Czaja, *Urzędnicy miejscy Elbląga do 1524 roku*, Elbląg 2010, s. 179.

¹⁹ Bertold von Brühaven, komtur w Królewcu w latach 1289–1302.

²⁰ Konrad de Lichteihain, komtur w Elblągu 5 III 1300–15 III 1303 r.

²¹ Hartwig de Hu[m]e]la, mieszczanin w Elblągu, wzmiankowany w latach 1284 i 1286.

²² Peregryn, mieszczanin z Elbląga. Wzmiankowany w 1287 r. właściciel dóbr w Beberhof, Kalenberg i Pielgrzymowie (Pilgramsdorf), CDW I, s. 128–129, 138, 140, 144, 146, 215.

²³ *Luther von Braunschweig, pochodzący z rodziny książęcej, późniejszy wielki mistrz zakonu krzyżackiego w latach 1331–1335.*

²⁴ *Eberhard von Virneburg, komtur w Malborku w latach 1298–1304 r.*

²⁵ *Ludwik de Libentzell, komtur w Ragnecie w latach 1294–1300.*

²⁶ *Eberhard, komtur domowy w Elblągu, jako komtur domowy wzmiankowany tylko w tym dokumencie. W 1290 r. w Elblągu był kompan o imieniu Eberhard.*

²⁷ *Henryk de Gera, kompan wielkiego mistrza, komtur w Elblągu w latach 1304–1312 i w 1315 r.*

²⁸ *Henryk, pleban w Elblągu w latach 1297–1303, zob. M. Toeppen, *Elbinger Antiquitäten. Ein Beitrag zur Geschichte des städtischen Lebens im Mittelalter*, H. 2, Danzig 1872, s. 109.*

²⁹ *Herman, kanonik warmiński, wzmiankowany w latach 1278–1322, zob. R. Krajniak, *Z badań nad biografiami członków warmińskiej kapituły katedralnej w pierwszym okresie jej funkcjonowania (do połowy XIV wieku)*, ZH 2015, 80, z. 1, s. 80–81.*

³⁰ *Bartłomiej, kanonik warmiński, wzmiankowany w latach 1297 i 1301, CDW I, nr 99, 111.*

³¹ *Miasto Nowe nad Wisłą.*

³² *Jan z Zantyru, kapelan i notariusz biskupa warmińskiego Eberharda, wzmiankowany w 1325 r., CDW I, nr 220.*

³³ *4 kalendy maja = 28 kwietnia.*

Abstract

The Document Confirming the Agreement between the Franciscans and the City of Braniewo from 1301 Regarding the Changing of the Monastery's Location

The subject of this study is the agreement between the Franciscans and the City of Braniewo from April 28, 1301, regarding the changing of the location of the monastery which was hitherto known only from the study by Eugen Brachvogel. Leonhard Lemmens's register of sources on the history of the old Saxon province of the Franciscans and the Warmian Diplomatic Codex both fail to mention it. Today, the contents of the document are known from the copy drawn up at the end of the 16th century and currently stored in the Etats-Ministerium collection in the Prussian Privy State Archives in Berlin-Dahlem (Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz).

The document provides important information helpful in reconstructing the dispute between the city and the Franciscans as well as in identifying the subsequent locations of the monastery. The Franciscans came to Braniewo due to the activities of the Warmian bishop Henry I Fleming in 1296. Several years later, a conflict arose between the monastery and the city. On April 14 in Elbląg and April 20, 1301, in Braniewo, negotiations were held to resolve the matter. According to the agreement, the

Franciscans gave up a parcel in the city and in return received another one, located north from the city, near the river Pasłęka. It was decided, moreover, that the city would build a gate and a bridge above the moat which would connect the monastery with the city.

The dispute between the city and the Franciscans also became the source of the legend about the allegedly illegal destruction of the monastery in the city by the citizens or the Teutonic Order. The 1301 agreement turned out to be short-lived and only the third location of the monastery proved to be the final one. On February 20, 1330, it was confirmed that the Franciscan monastery was moved back to the city. This decision was made due to the danger it would pose if its edifices were seized by enemy forces attempting to storm the city.